

АЛДР ОКТЯБРЬСК СОЦИАЛИСТИЧЕСК РЕВОЛЮЦИН 41-ч ӨӨН

1958 джилн ноябрин 6-д Московск Советин байрин хург деер
үр А. И. Микояна кесн доклад

Уүрмүд! Советск оln-амтн болн цуг прогрессивн күмн амтн, Алдр Октябрьск социалистическ революцин 41-ч өөннн байриг кехләрн, нарт делкәд негдгч социализмин орн-нутгин алдр диилврмүдиг темдгджәнә. (Альх ташлдан).

Алдр Октябрь диилсн өдр, мана орн-нутгин болн мана оln-амтнә бәәдл-джиргәлд, нарт делкән коммунистическ болн к-амтнн сулдхврн джисәнд амтнн айта гидг өдрнн болдж үр-ән тоолгднә. Тернн чигн ил мс джәнә. Алдр Октябрьск социалистическ революц, цуг күмн амтнд, төвкнүнә төлә, демократин төлә, социализмин төлә ноолдхднн го хаалгынн секв.

Иоста гидг оln-амтнә йоснә, социалистическ демократийн цецкртл, Советск Союзд бәәх сулдхврта оln-амтнн болн келн амтнн эвдршго, иньгл-гынн, мана государствн экономическ күчнн урднн үзгдәд уга кевәр өслгнн, ода амтн цуг-гар иткдјәх, наукин болн техникнн, культурин болн искусствнн өөдллт. советск улсин материалн бәәдлнн зогслго ясрлгнн — эн тоот цуггар Октябрьск революцин ил ашнн.

Оln-амтнә билгллгынн седвәрт харшлджасн, теднд чадм-ган делгрүлдж, эврәннн билг-эрдмән күцднн өргәр гаргьхднн саалт болджасн тоотиг цугтнн нег мөслдј күүчлгнн — ре: юцин туургсн диилврмүдин негнн болдж, бас чигн орн-нутгин социалистическ кедж хүврүлгннә хаалгәд көдлмшч-рин болн крестьянмудин союзин күцсн диилврмүдин нег гол таалнн болдж гарв.

Революцин цагла әдләр эгл оln-амтн нанн кезәд чигн ииг-дж обществнн шин диг-даранн шунмгәә үүдәгәчнр бол-дж босдж чадшго гидж Октя-брьск революцин алдр бүрдә-гәәч болн вождь Владимир Ильич Ленин келсн үгмүд йос-та әәлдхвр мет болдж гарв. Тиигхләрн тегәд, Ленин Октя-брин ик өмн, обществиг револю-ционн кевәр хүврәхд эгл оln-а үүдәгч седвәриг залдж чаддиг па-ц дасхла.

«Демократическ революцд социал-демократин хойр так-тик» гидг дегтрән Ленин иигдј бичсн: «...Иим цагла революционн партин гардачнр чигн эврәннн төрән өргәр, зөр-мгәр тәвдг болх кергтә, теднә лозунгс даньгин эгл оlnа революционн самодетельностин өмн йовдж, терүнд маякнн болдж церглдј, мана демокра-тическ болн социалистическ идеалиг цугтнн күтц, цуг айта кевәрнн үзүлдж, күтц, дун уга нег мөслдј диилвр бәрхд ам-тин өөрхн, амтин го хаалгынн заадг болх кергтә.» (Соч. 9-ч том, 93—94 халхс).

Тегәд эндр, орн-нутгин дав-сн хаалгынн, хәләдј, мана парти Ленинә герәсиг күцәсн-дән бахтдј чадхмн, револю-цин диилврмүд батлгддј, хол-вгдсар, күч-көлсч улсин бил-лгч шунлт бадлгәдј турглдј делгрсәр бахтдј чадхмн.

Йоснә төлә болн социализм тосхлгнә, терүнә диилврмүд харслгнә ноолданд партин тәвсн лозунгс цуггар даньгин эгл оlnа үндснн эркн сә хәәл-гннлә, обществнн делгрлтин хооран саагдшго некврлә ирл-цүлдж тәвгддг билә. Мел тиим болсн учрар, тедн даньгин көд-лмшч классин, крестьянствнн, интеллигенцин — цуг оln-амт-нә билгллч седвәриг, күч-көл-снә өргмдјиг болн революци-онн күчиг улм-улм шинәс нем-дј үүдәдг билә.

Орн-нутгин өмн тууджлч төрмүд тәвәд, коммунизмүр йовхд герлтә маяк болдж, ам-тин өөрхн болн чик хаалгь за-агч Коммунистическ партин болн энүнә Ленинск Центральн Комитетин гардгч болн залгч нилчд, советск оln-амтн эврә-ннн туургсн диилврмүд бәрсән меддј ачлна.

Парть болн оln-амтнә сед-вәр, гүдјрлт ни хамцу боллгн-нд, партин дуудврт эгл оln улс дурта кевәр хәрү өгдгт — мана диилврмүдин итклтә улнн.

Революцин үүдәсн: Совет, большевик гидг үгмүд Октяб-рин хөөн цуг нарт делкәд мед-гддг болад, цуг келн болгннн төвкнүн, иньгллгнн гидг үгмүд шинәр күннкндг болцхав. Со-

ветск наукин болн техникнн туургсн диилврмүдин нернн бол-лгч — дахуль — гисн советск үгиг ода нарт делкән өнцг бол-гннд күн болгнн меднә. (Удан альх ташлгнн).

Мана иньгүд гидж нерәддј болшго улсин бийснн ода советск оln-амтнә бәрсн, тууджд үзгдәд уга диилврмүдиг итк-дјәнә. Улгүрнн, америкин журналистнр Пирсон болн Ан-дерсон, эн джилин октябрь са-рд США-д гарсн дегтрт бич-дјәхнн эн: «Арәсә тачкин ца-гас гарад, атомн цагур орл-гнн — өдгә цагин алдр өврмдј мөн!»

Энүнлә зөвшәрн бәәдј, нарт делкәд талдан шин өврмдј бә-әхиг үзлго бәәдј болшго, тер өврмдј — социалистическ орн-нутгудин алдр нөкцдј иньгл-лгнн үүдлгнн, социалистическ лагерин орн-нутгудин — Кит-дин, Чехословакин, Польшин, Болгарин, Румынә, Венгрин, Германа Демократическ Рес-публикин, Албана, Моньглын Оln-амтнә Республикин, Ко-рейин Оln-амтнә Демократиче-ск Республикин, Вьетнамин Демократическ Республикин әвртә ик күцлтс. Тууджин дел-грлтин ишкдлнн тиим.

Мана байрин өдрлә бидн, со-циалистическ цуг орн-нутгудин күч-көлсчнрт, газадин орн-нут-гудт бәәх цуг мана иньгүдт, Алдр Октябрин байрин өдриг манла хамдан кедјәх улст ах-дүүгынн мендән илгәдј, күцв-рмүдтә болхд йөрәдјәнәвдн! (Удан альх ташлдан).

үлү күцәгдв, нидн джилин иим цагин эргцлә дүнцүлхд, 10 процент өслт өгсн болдж гарча-на. Промышленн продукциян эркн чинртә зүсәрнн производ-ственн зура күцәгддј, даву-лдж күцәгдв.

Эн джилә промышленн про-дукцин зугл ганцхн өслтнн хаа-на Арәсәд 1913 джилд бәәсн цуг производствас иим даву: электрөнергәр 12 холван, неф-тәр — 1,5 холванас даву, це-ментәр — 3 холван. Советск Союз ода промышленн продукц гаргьлгьарн революцин өмнк Арәсәгәәс 36 холван даву; ода мана орн-нутгт 10 өдр болгннн 1913 бүкл джилд гаргьснла әдл промышленн продукц гар-гьднә. Эн цагла Англьд нидн джил 1913 джилин кемдјәнәс зуг 1,8 холван, Америкн Сое-диненн Штатст болхла — 4,1 холван өслт өгв. Социалисти-ческ систем үлү деер болдја-хин зүткән уга үзлтә герчнн эн эс болдјәхий?

Кемрдјән сүл 5 джилин эр-гцд Советск Союзд промыш-ленн продукц гаргьлгнн 70 про-цент өсәд, 5 джилин эргцд про-дукц гаргьлгнә джил болгннн өслтнн манд 11,2 процент болсн болхла, США-д түрүн гурвн джилин эргцд (1954-1956) 7 про-цент өсчкәд, производств эн кемдјәндән торч зогсв, 1957 джилин сентябрьс авн болхла производств ик гидгәр хасгдл-гнн экләд, ода промышленн продукц гаргьлгнн 1953 джилә кемдјәнәс зугл 2-хн процент икв. Кризисин ашд 5 сай гар көдлмшчнр төрүц көдлмш уга болцхав, эн тоод күтц биш өд-рт көдлдјәх улс ордјәхш.

Иим тоогынн хаджугьар бас давдј гарч болшго. 12 сарин дунд (нидн джилин сентябрьс авн эн джилин август күртл) энүнә өмнк иим цагин эргцлә дүнцүлхд, болд гаргьлгнн США-д кризисин үлмәд орад 32,8 сай тонн хасгдв, манд бол-хла 3,6 сай тонн өсв; нүүрс гар-гьлгнн США-д 82,3 сай тонн хасгдв, манд болхла — 33,9 сай тонн өсв; нефть гаргьлгнн США-д 32 сай тонн багьрв, СССР-т 15,6 сай тонн өсв.

Сүл цагт Англин болн Западн Европин наадк орн-нутгудин икннкднн экономическ бәәд-лнн темдгтә кевәр муурчана.

СССР-н экономическ гол төр — амн болгнә тоод продукц гаргьлгьар капиталистическ ах орн-нутгудиг күцдј, да в д ј гарх төриг хагьлхд эн джил

бидн шин ончта ишкдл кевдн. «Седвәр болн бәәрн газрмудт бийсиннн медл икәр өгхмн, кө-длмшин күчиг икдүлхмн, теднә практическ дамшлтд онг икәр өгхмн» (33 том, 8 халх) — гисн Ленинә дуудвриг парти күцәл-гнн ямаран олз өгсиг давсн джил нег үлү сәәнәр үзүлв.

Ленинә иим заавр бәәсәр, әдл-ахун залвриг оньдарулдј ясруллгнн, совнархозмуд бүр-дәлгнн, промышленностиг болн тосхлтиг заллгннн союзн рес-публикин болн бәәрә газрин органсин нилчиг өөдлүлгнн әвртә ик чинртә болв. Кемр-дјән 1952 джил продукцин 30 процент гаргьдјәснн промышленн предпрятъсиг союзн рес-публикәс залдјәсн болхла, ода цуг промышленн продукциян 94 процентинн гаргьдјәх пред-прятъсиг залдјәнә.

1958 джил шин тосхлтин әвр-тә ик программ күцәгддјәнә. Оln-амтнә әдл-ахуд государ-ств 230 гар миллиард арслнн, талданар келхд 1957 джилин-кәс 11 процент икәр орлцул-дјәнә. Тиигчкәд тегәд, зугл ганцхн эн джил оln-амтнә әдл-ахуд орлцулдјәх капиталнн тәвд, негдгч болн хойрдгч тавн джилмүдт цуггарәднн орлцул-сн капиталнн тәвцин мөнъгиг негдүлснәс ик болдж гархмн.

Коммунистическ тосхлтин мана зурасиг күцәлгннн ик нилчән күргдјәхнн, одахн 40 джилин өөнән темдлсн мана туургсн героическ комсомол. Эмнг болн эмнгшрсн газриг әд-ллгннн. Донбассд нүүрснә ша-хтс тосхлгннн мана багьчуд ямаран ончта йилгәнн нилчән халдасинн саний. Комсомоль-цнр ода шин доменн бешмүд келгннн шефств авб, эн участ-кдан чигн әдн героизмән гар-гьдј үзүлдјәхиг келх кергтә.

Эн джил долан доменн беш тосхгдхмн, тедн цуггар негдәд 4,7 сай тонн цө өгх күчтә бол-хмн, эннн революцин өмнк Арә-сәд бүкл 1913 джил хәәлсн цөөгәәс 12 процент ик. Нояб-рин нег шин күртл, өөдән меха-низированн, автоматизированн 6 доменн беш әдллгннн орул-гдв, теднә тоод Европд ик болгч хойр беш — Челябинск метал-лургическ заводт болн «Криво-рождсталь» заводт көдлгдв, әдн джилдән беш болгнн сай шаху тонн цө өгх күчтә. Сталинск областьд — нарт делкәд ик болгч коксовой батарей, Лу-

(Цаарандкнн 2-ч халхд)

АЛДР ОКТЯБРЬСК СОЦИАЛИСТИЧЕСК РЕВОЛЮЦИН 41-ч ӨОН

1958 джилин ноябрин 6-д Московск Советин байрин хург деер
үр А. И. Микояна кесн доклад

(Цаарандкнь. Эклэнь 1-ч халхд). ганск областд — ик гидг мар-теповск беш түрүн продукция өгчана.

Ново-Краматорск заводт, халугъар листе зогсго шахдж гаргъдг, күцдэн автоматизированн, күчтэ гидг стан белдгддженэ. Эн стана производительность, хаана Арасад 1913 джилд гаргын хар металлн прокатла цугъаралань адл шаху болхмн.

Эн джил, нарт делкэн ик болгч, Ленинэ нертэ Волжск электростанц тосхлгн дуусгдв, түүнэс даву ик Сталинградск гидроэлектростанц тосхгд-джах районд Иджд голин урсхул боогдв, терүнд эн джилин IV-ч кварталд, нег-негнэ 105 миньгн киловатт күчтэ хойр турбин кодлмшт орулдхмн. Улм даву күчтэ Братск гидро-станц Ангара гол деер тосхгд-джана. Шин атомн станц кодл-мшт орулдсиг тадн цугъар барас меднэт. Бас тер мет, ик гидг Томь-Усинск тепловой электростанцин түрүн девснэгнэ кодлмшт орулдгв. Бугульма — Златоуст хоорнд электропередачин высоковольтн линий тосхгддг, эдлврт орулдгв, эн джилин чилгч күртл цаарандан Челябинск күртл тер уттулдхмн. Тиигад, Москва — Челябинск хоорнд 1.700 гар километр уттдан нийлсн высоковольтн линий эн джил бүрдэгд-жана. Эн высоковольтн линий нарт делкэд амтин икн болн амтин күчтаны.

Нефть болн газ олзлгъ түрг-дүлхиг, илэр малтдж нүүрс гаргългиг делгрүлхиг, тепловой электростанц тосхлг чаньгъахиг темдгсн орн-нутгин түләнэ политикүр онг тусхагдв. Энүнэ ашд, мөнг гаргълг-гнд арвлгдсн мөнгн, үлгүрн чолун нүүрс гаргългнэ үнтэ шахтс малтдган уурлгнэ ашд арвлгдсн мөнгн тосхлтин эркн чинртэ төрмүд хагълхин төлөд олзлгдхмн.

Олн-амтна цуг эдл-ахун болн олн-амтна өргөр эдлдг эд-тавр гаргългиг өдлүлхд эркн ик чинртэ химическ промышленность түргөр өргдүүлгнэ агъу ик программ темдгддг, күцэгддженэ.

Гиигн болн хот-хоолин промышленностин кесг олн пред-приятс тосхгддг, дуусгддженэ. Үлгүрн, эн джил Кубаньд шикрин 7 шин завод тосхгддг дуусгддженэ, дакад ода тосхгд-джах 7 завод иргч джилдэн дуусгдхмн. Мана орн-нутгт Кубань шикр келгнэ нег ик центртн хуврагддженэ.

Кодлмшчирин, инженерн-техническ кодлмшчирин болн учен улсин күчлггиг негдүлэд, техническ прогрессин хаалгъд, шин машинд, электрон прибор-муд болн аппарате кедж, тед-ниг олзлгганд, телемеханикүд болн автоматикүд практикүд өрг-гөр орлуулггнд парты эн джил шин күцлте барв.

1958 джил промышленностьд күч-көлснэ производительность

1957 джилинлэ дүнцүлхлэ 6 процент өсдженэ. Эн джилин 10 сарин эргд промышленни продукция бийиннь үн багърул-лгънас, зурагъас үлгүгяр ар-влгдсн мөнгн 8 миллиард гар арслнэ болв.

1958 джил советсин селәнэ эдл-ахун хамгин темдгтэ джил-ннь болсн. КПСС-н ЦК-н 1953 джил болсн сентябрьск Пленумас эклэд селәнэ эдл-ахун производств икэр өдлүл-хин төлөд кесг үндсн гол төр-мүд парты күцалэ.

Эн джил парты болн правительств селәнэ эдл-ахун халхар, государств болн колхозмуд хо-орндк экономическ залгълдаг үндсәрнэ оньгадрулдж, тер залгълдаг шин хаалгъд орулсн эркн чинртэ хойр төр хагъл-цахв.

Советск государств, колхоз-мудла экономическ залгълда келгәнэ 28 джил үлүд, селәнэ эдл-ахун машинд МТС-д байд-гиг болн колхозмудт эс хулдгд-дгиг, белдврин кесг олн-зүсн янзс, терүнэ эркн янзнь болгч алвна татлгъта эрк биш госу-дарствд орулдж өглггиг, тер мет МТС-н кодлмшин төлөд натуроплат өглггиг тоолдж, кегддг йовсн.

Эн джил орн-нутгт селәнэ эдл-ахун машинд колхозмудт хулдхур орв, (ик зуудан эн төр күцэгддг чигн одв), селәнэ эдл-ахун продукция нег зүсн үнэр государствд хулддж авдг систем гаргълдв.

Белдлгнэ шин диг-даран болн белдлгнэ шин үн селәнэ эдл-ахун производств гаргъл-гнд ода күртл ард хоцрдж йовсн болн бичкн орута йовсн колхозмудт нег үлү ик тусан халдахмн. Чидл тату колхоз-муд цааранднь үлдшгон төлөд кергтэ тоот таалнь ода манд токтагдв. Социалистическ селәнэ эдл-аху, капиталистическ селәнэ эдл-ахун дорхнь хам-гин багъ үнтэ продукц гаргъл-хиг теткдж чадхмн, чадх чигн зөвтэ, тегэд терүгярн колхозни-кудин болн совхозмудин кодл-мшчирин байдл-джирггиг цаар-анднь өдлүлгнэ, цуг олн-ам-тна сәәни төлөд, хулдгдг үниг цааранднь багърулгнэ немүр булг секхмн.

Колхозмудла залгълда кел-гнд болн белдлгнэ политикд ним негинь таслгч, зөрмг йовдл мана социалистическ Төрснэ экономикин болн күчн-чидлин цецгит күцдг йовх эврәнн чид-лән баттагабар ицдг, колхозн крестьянствд болн цуг олн-ам-тнд делгү иткмджтэ зуг Ком-мунистическ парты күцәдг чад-хмн. (Удан алх ташлдан).

Эн джил орн-нутгт байн ик ургъц хурадж авгдв, белдвр төсдг йовна, тегэд бахмджтэ аш диглдж чадхвдн. Буудя бел-длгнэ зура давулдж күцәдг, 3,5 миллиард пуд (9 сәй пуд угагъар) буудя белдгдв, эннь тегэд хамгин ик ургъц өгсн 1956 джилинкд дорхнь зөвәр ик. Шикрин свекл эн джилэ

ургъцас гатлгн өдән ургъц өгсн 1957 джилинкд дорхнь 30 гар процент икәр хоршагдв. Тосна культур нидн джилинкд дорхнь 36 процент икәр белд-гдв. Көвнъ белдлгн нидн джи-линкәс икәр кегдв, көвнъ тардг республикс зурагъан күцәхин төлэ күцлттэ ноолда кедж йов-цхана.

Ноябрин I шинд орн-нутгт малин төлөд 145 сәй тонн силос даргдв, нидн джил болхла. 88 сәй тонн силос даргдсн, тингхләрн эрдни-шишән силос 1957 джилинкд дорхнь хойр холван икәр даргдв. Тимм күцлте ирдж йовх намр болн үвл мал өсклгнд сән таал учраджана, дакад 1959 джил мал өсклгнэ шин өдлөд ул белддженэ.

10 сарин эргд, нидн джилин эн цагинд дорхнь махн 581 миньгн тонн икәр, үсн 1.139 миньгн тонн икәр белдгдв, эннь тегэд государствд эрк биш орул-дж, өглггиг уурулсна хоон иигдг белдгдв. Эн джил мана орн-нутгт үс саадж авлгн Америкн Соединенн Штатсин саадж авдг үснә кемдженд кү-рчәнэ. (Алх ташлдан).

Эн джил селәнэ эдл-ахун хот-хол белдлгнэ аш Алдр Октябрьск социалистическ ре-волюцин 41-ч өбнлэ Советск государствд колхозн крестьян-ствин болн совхозмудин кодл-мшчирин өгсн сән гисн белгнэ болджана. (Алх ташлдан).

МТС-н болн белдлгнэ тус-кар гаргын партин зөрмг шин-дврмүд чик бәәсиг бәәдл-джи-ргъл лавлдж медүлджәнэ. Селәнэ эдл-ахун машинд ода ур-дкәсн деерәр олзлгддженэ, бел-длгнэ зура давулдж күцә-гддженэ, цуг мана селәнэ эдл-аху икәр өсдг-өргддженэ.

Эн джил селәнэ эдл-ахун производствин ашар КПСС-н ЦК 1953 джил болсн сентябрь-ск Пленумин хоон орн-нутгин йовдг давсн цагиг бидн төг-скәдженәвдн. Селәнэ эдл-ахун мана партин генеральн хаалгъ-ин алдр диилврн болгч туур-мджтэ цаг давдг гаргълдв. Ода социалистическ селәнэ эдл-ахун өмн шин перспективс, эркн чинртэ шин төрмүд тав-ддженэ.

Эн джил олн-амтна матери-альн бәәдл-джиргъл цааранд-ан өдлүлгнэ джил болджана. СССР-н келн-амтни орунь джилин эргд 8 процент өс-дженэ. Эн джилэ зуг ганцхн оругын өслтнь мана орн-нут-гин 1930 джилэ келн-амтни цуг оругын кемдженлә адл. СССР-д келн-амтни оругын хурдн өслт балгсна болн де-ревня күч-көлсчирин лавта оруг өдлүлх аргъ учрав.

Кодлмшчирин болн үүлд цер-гләчирин ут тонь джилин эргд 1,5 сәй өсв, джалвин көр-нънь болхла 6 процент икдв. Кодлмшчирин болн үүлд церг-лдг улсиг, түрүн болдж нүүрснә промышленностин, хар метал-лургин, химическ промышлен-ностин, тер мет маши тосхлгнә,

нефтин болн газин промышлен-ностин кодлмшчирин болн үүлд церглдг улсиг кодлмшин до-лан-зургъан часин өдрт орул-лгнә кодлмш өргөр делгрүл-гддг йовна.

Олн-амтна государственн, кооперативн болн общественн организацсас авдг мөнгнә бол-лн льготин ут тонь эн джил 215 миллиард арслнэ күрчәнэ, эс гидж нидн джилинкә дүнцү-лхлэ, 14 миллиард арслнэ өс-дженэ. Зуг ганцхн пенсий 1958 джил 64 миллиард арслнэ, эс гидж 1955 джилинкәр болхла хойр холван икәр өггдхмн.

Советск олн-амтна матери-альн бәәдл-джиргъл өдлөнә тодрха ил темдгн—эд-тавр хулдлгнә тасрхан уга өслт болджана. Зуг сүл хойр джи-лин эргд эд-тавр хулдлгнә цуг кемдженэ 20 гар процент өсв. Тимм өслт 1940 джил хул-дгдсн эд-таврн өрәллә адл болна, эн джил 1940 джилинкд дорхнь 2,7 холван ик эд-тавр (дүнцүлгч үнәр) хулдгдхмн.

Олн-амтнд эд-тавр хулдлгн икддг болв чигн, зәрм эд-тавр күртдг уга йовдл ода бийнь бәәнә, терн тегэд зәрм газр-мудар гүүлгәнд таслвр гаргъл-улна. Гүүлгәнә аппаратин код-лмшт бәәх дуту-дундс энүнд улм немр болна.

Эдләчирин тетклггиг ясрул-хин болн гүүлгәнә сетсин хул-длгнә арггиг икдүлхин эрkd гүүлгәнә прогрессивн шин эв, үлгүрн олна хот-хоолин пред-приятсар болн магазиндәр бийнь бийән тетклгн, кемджә-ләд диглгдсн эд-тавр хулдлгн, гүүлгәнә автоматар дамджу-лдж хулдлгн олзлгддженэ. Болв, гүүлгәнә зәрм кодләч-рин хоомагъас көлтэ эд-тавр хулддж авачирин тетклгнә эрк янзс хашнгар олзлгддженә. Гүүлгәнә предприятсин кодлмшт дуту-дундс ода бийнь ик, хулха-була чигн ода бийнь уурулгдәд угань гундлта. Гү-үлгәнә кодләчирт сургъмджин кодлмш ясрулгн керглгд-дженэ. Деер келгдсн дуту-дун-дсиг уга кехин эрkd гүүлгәнә предприятсин кодлмш шүүдг халәлггиг олн амтн гартан авх зөвтэ, эн кергт цуг общественн актив орлулхмн, юнъгад гих-лә, олн-амтна кергллггиг тер меднә, гүүлгәнә аппаратин код-лмшиг шүүдг-халәдг, бәәх дуту-дундсиг илkdдг чадхмн, дакад тер дундсиг уурулдж чадхмн.

Амтн бәәдг гермүд тосхлгн икәр делгрүлгддженә. Эн тос-хлтин агъу икиг медхин эрkd, 1958 джилд балгсна амтст 62 сәй гар квадратн метр газрт амтн бәәдг гермүд бәргдджә-хиг келх кергтэ, эннь тегэд хо-йрдг тавн джилин эргд бәр-дсн гермүдәс күс-дундур хол-ван ик болджана. (Алх таш-дан). Колхозникудин болн се-ләнә интеллигенцин чидләр амтн бәәдг гермүд тосхлгн бас хурдар өсдг йовна.

Мана орн-нутгин күч-көлсч-ирин бәәдл-джирггн өслт, эрүл-менд харлгъар государ-ствин күцәсн ик төрмүд олн-амтн эрүл-менд бәәхиг болн улм ут нас наслхиг теткв.

нд 10 миньгн күн болгнд 17 эмч бәәнә, хаана Арасг ур-негхн эмч бәәсн, США-д оол-хла, 1955 джилд зуг 12 эмч бә-әсн. Эм болн эмнлгнә ин-струментс эн джил, 1950 джи-линкд дорхнь 4,1 холван, 1940 джилинкд дорхнь 10,5 холван икәр кедж гаргълддженә. Иим күцлте бәәсн бийнь олн-амтиг эмнлггяр тетклгнд кесг ду-ту-дундс харгнә гидж келх кер-гтэ, тер дуту-дундсиг уга кех кергтэ.

Балгсна болн деревня амт-син шунмгә өдлүлгн, соци-алистическ демократин цаар-андк делгрлт, олн-амтнлә пар-тин залгълда батлггнд—мана эдл-ахун өсдг-өргдлгнә цлст берк дөнъгән күргв.

Эн джилин күцлте авал-ләхлэ, нидн джил мана парт-ин генеральн хаалгъур дәврлгг кегдәд, партяс цокулдж күүч-дсн Маленковин, Кагановичин, Молотовин, Шепиловин анти-партийн багин цуг хаджгърн болн теднә бәр-авц хорлтта бәәсн улм тодрхагъар мед-днә. (Алх ташлдан).

Эн джил мана орн-нутгт го-сударственн залмджин органс ясрулгн, общественн, түрүн болдж профсоюзн организа-цин функц өргдүлгн, пред-приятс болн учрежденств бю-рократизмлә ноолдлгнд, тер мет олн-амтс тетклгнә эркн кергт теднә шунлт болн үлмә икдлгн цаарандан кегдв. Ду-ту-дундсиг илkdдг, тедниг уга келгнә, эркн эв-аргннь бәдгч болн коммунистическ серлору-ллгнә нег факторн болгч шү-үдг шалгългн болн бийән шүүдг-шалгългн улм ик чинр зүүдг йовна.

Советск улст комму-ни-ческ сургъмдж өгхин тускар партин дангн кедг килмдж мана уралан йовлгнә иткм-дннь болджана. Арк уулггиг, алә-азд йовдл гаргълггиг болн му йовдл гаргългнә нань чигн фактсиг тесдг болшго хуучна үлдл гидж парты тоолна, тегэд теднлә күчтә ноолда кедженә. Дорас өсдг йовх үйр цуг хал-харн медрлтә, кодлмшт дур-та, культурн, чик ухан-седклтә, идейн бат болхла, мана обще-ствин иргч сән болхмн. Энүн-лә залгълдулдж, мана эрдм-сургуулин системд оньгдарул-лгг орулхин туск төрәр Хру-щевин бичсн бичгт тәвгдсн, ода делгү күүндвр кегддг йовх төр ик чинр зүүдженә. Дадр белддж сургългнд бидн ик күцлте бәрвдн. Дундин болн өдән школмудиг оньгдарул-лгнә тускар темдгсн төр до-рас өсдг йовх үйрнт коммуни-

(Цаарандкнь 3-ч халхд).

АЛДР ОКТЯБРЬСК СОЦИАЛИСТИЧЕСК РЕВОЛЮЦИН 41-ч ӨӨН

1958 джилин ноябрин 6-д Московск Советин байрин хург деер
үр А. И. Микояна кесн доклад

(Цаарандкнь. Эклцнь 2-ч халхд).
эм тосхлгъна шин девснгийн
некврн кемджанд күргдж өө-
длхдн донь болх.

Мана эдл-ахун, государств
вен болн культури тосхлгин
эрл ик чинртэ төрмүдэр күцл-
тгэр ар цаарандан уралан йовл-
лг эрхн таалнь гидж энүг
тоолад парть олн-амтнэс цаа-
рандан чигн сүв-сөлвг авхмн.

Даругъас парть олн-амтнэ
эдл-ахун делгрлтин долан джи-
лэ зуран контролын то бар-
лдж олн-амтнэ күүндврт тав-
хмн. Мана цаарандк делгрл-
тин төрар кесн күүндврт көдл-
мшчнр, колхозникүд, инженер-
мүд болн техникс, учен улс,

Төвкнүн бääхин төлө ноолдлгын—мана газад керг-үүлин политикин голлгч хаалгънь

Уурмүд!

Одгä цагин нарт делкән бää-
длин ончта хойр йовдл йилгъ-
дунä. Нег бийäснь болхла,
империализмин болн реакци
чидл төвкнүн бääлгын таслхар
се, кесг газрт дääнä ääмшг
гаргъад, делкäg мөнкин ääмшг-
тä кевär дääнä моткädн бäräd
бääхär седнä. Энүг зөрлцүлдж
наадк бийäснь, тер реакционн
äмтнä седвärин öмнäс, мана
цагт болхла нарт делкән хоор-
ндк залгьлдән төвкнүн бää-
хин, демократин болн социали-
змин чидлин батлх тал тусха-
гдсн джисән кегддж йовнä.

Нарт делкән хойрдгч дääнä
хөөннь делкән чидлин хоорндк
бääдлн унб-джитхärн хуврв.
Иим йовдлас иштägьär мана
партин ХХ-ч хург, дән болх
эркән аргъ уга, хөрлт уга юмн
биш, делкäd одгä цагт болхла
дән болхиг гетлгäd оркдж чадх
чидл бääнä гисн тууджлгч аш
кесмн. Сүүлин джилмүдт болсн
үүлдврмүд тер ончта йилгьвр
чик бääсинь батлв.

Коммунизмн цуг чидлиг
марксизм-ленинизмн туг дор
негдүлдж батлхд болн төвкнүн
бääхн төлө, социализмин төлө
носдхд нидн джил октябрин
40-ч öбниг келгьнд Москвад ир-
цхäsн социалистическ орн-нут-
гудин коммунистическ болн
көдлмшч партьсин болн ком-
м у н и с т и ч е с к болн
көдлмшч цуг партьсин элчрин
Совещань ик чинр зүүсн болдг.
Давсн джилин эргцд социали-
стическ орн-нутгудин алдр ни-
негн болдгнь, пролетарск интер-
национализмäс иштä нарт дел-
кән коммунистическ болн көдл-
мшч партьсин идеологическ ни-
цлгнь улм батрсиг одгä цагин
ревизионизмд нег дуугьар чан-
нбгъ хärү öлгьн лавта үзүлв.

Социалистическ орн-нутгу-
дин коммунистическ болн көдл-
мшч партьсин элчрин Сове-
щ. Деклараци, одгä цагин
общественн ямр чидл төвкнүн
бääхиг теткдж, дääнä ääмшгиг
гетлгдж чадхнь тодрха заагд-
сн.

Эннь — социалистическ госу-
дарствсин юмнд диилгдшго ла-
герь болджана.

Эннь — Азийн болн Афри-

Советск Союзин цуг олн-амтн
хамгин ик öргär орлцлгьн, төр-
мүдиг күцлтгägьär хагьлхд ма-
на аргъ-эв илдкхд, чик ши-
идвр авхд, партин хургин тавсн
төрмүдиг күцаньгүстägьär
хагьлхд олн-амтиг белдхд дө-
нь-тус болхмн.

Партин ХХI хург хурахин
туск зәнъиг цуг советск олн-
амтн агьу ик öргмджтägьär
соньсдж, күч-көлснä öдллтär,
шин диилврмүдär тосджацха-
на. (Альх ташлдан).

«Ямаран цагт болв чигн фа-
нтастическ түргнд манахнд күн
иткхш, болв лавта түргнд, ту-
уджлгч делгрлтин ямаран цаг-

лань дүнъцүлсн, мөн кевтнь
авгдсн түргнд,—кемрджән
джисäg йоста гидг революци-
онн парть гарддг түргнд, минь
тиим түргнд бидн иткнävдн, ти-
им түргиг ягъад болв чигн би-
дн күцхвдн» — гидж Ленин кел-
сн. (Альх ташлдан). (Соч.
33 том, 355 халх).

Бидн делгрлтин шин девсн-
гд орн-нутгин производителн
чидлин улм күч авсн делгрл-
тин, мана Тöрсн коммунизмн
хаалгьур түргär йовлгьна дев-
снбгд орвдн.

кин төвкнүн бääхдән дурта го-
сударствс болджана, эдн импе-
риализмиг бурушадж, соци-
алистическ орн-нутгудла хамдан
төвкнүн бääлгьнä öргн зон бүр-
дäджанä.

Эннь — нарт делкән көдлм-
шч класс, энүнä нүүрт йовгч
коммунистическ партьс бол-
джана.

Эннь — колониальн болн үл-
мäd бääх орн-нутгудин олн-ам-
тнä даджрлгьнасн сулдхин тө-
лä кедж йовх джисән болджа-
на.

Эннь — олн-амтнä, тер дотр
империалистическ орн-нутгудт
чигн, төвкнүн бääхин төлө
кедж йовх джисән болджана.

Эннь — Европин орн-нутгу-
дин, Латинск Америкин олн-
амтнä нейтралитет бärджанäv-
дн гидж герчлгь кеснь бол-
джана.

«Төвкнүн бääлгьнä Манифе-
стд» газр деер бääх күч-көлсч
күн болгьна күслнь болн иц-
лнь тодрха кевär иигдж: «Дән
болх гисн аргъ-хөрлт уга юмн
биш, ода дääг болгьлго бääдж
болхмн, төвкнүн бääлгьгиг хар-
сдж, батрадж болхмн» гидж
келгдсн. (Альх ташлгьн).

Сүүлин гурвн джилин тур-
шарт империализм кесг газрт
дä татхар седсн, болв соци-
алистическ орн-нутгудин, төвк-
нүн бääхдән дурта государств-
син болн олн-амтнä чидлär дән
болх гетлгдсн.

1956 джилд Англь Франц
хойр Израильтä хамдан Егип-
түр дävрсн.

Энүнä даруд джил болад уга
бääтл США Англь хойр Тур-
ций дөнъгтä Сирий тал дääнä
дävрлгь кехär белдсн. Эн хо-
йр саамд Советск Союзин, со-
циалистическ цуг орн-нутгудин
болн төвкнүн бääхдән дурта
талин государствсин күчär, ар-
абск олн-амтнä баатр ноолдл-
гьär деермчлгьн таслгдсн,
деермчлгь гаргьсн улс Египтäs
ичквттä кевär көөгдсн, дакад
болхла тедн Сирий тал дävр-
хär седсн күцäдж чадсн биш.

Американск империализм
болн голландск колониализм,
НАТО-н члед колониальн тал-
ин державсас дөнъгтägьär,
Индонезийск республик тал го-
шуд биш деермчлгь кедж, зер-

тä-зевтä бослгь тенд бүрдäсмн.
Индонезийск олн-амтнä дунд
патриотическ ик öргмдж гар-
сар болн Индонезийд социали-
стическ орн-нутгуд болн төвк-
нүн бääхдән дурта талин госу-
дарствс дөнъгән күргсär, зер-
тä-зевтä бослгьн уга кегдсн.
Индонезий эврәннь келн-амтн
улс талдан үлмä угагьär бä-
äдж болхиг харсдж чадсн.
Энүнд НАТО-н дермчлгч блок,
империалистическ державсин
Азийн болн Африкин орн-нут-
гудин олн-амтнä даджрлгьнас
сулдхин төлө кеджäh джисәнä
öмнäс ноолдлгьна штаб лавта
болджахан үзүлв.

Цөн сармуд хооран Ливанд
олн-амтнд таас уга правитель-
ствиг гаргьхин учрар орн-нут-
гин дотр-дундин ноолдан эклсн
саамд, империалистическ дер-
жавс, түрүн болдж США, эв-
рәннь дääнä флотан болн цер-
гсән эн бичкн государствин
эргнд цуглулсн. Иракд рево-
люционн бослгьн болад, хуучн
йосн хамхрдж уга кегдäд. Ира-
кск республик төрсн цацу, аме-
риканск цергс Ливанд буулгь-
гдсн, эдн эн орн-нутгиг ору-
лдж авад, ливанск олн-амтнä
күчинь дарсн деерән. Иракд
болсн революциг боорлхар се-
дсн. Англь эврәннь халхас
тер деермчлгч йовдлг дөнъсн,
тегäd империалистнр Öбрхн
Востокд дääнä үүмä гаргьсиг
олзлад Иорданьд цергән буу-
лгьсн.

Советск Союз, социалисти-
ческ орн-нутгуд болн төвкнүн
бääхдән дурта талин орн-нут-
гуд, империалистическ деер-
мчлгьнä öмнäs арабск орн-нут-
гудин кеджäh ноолдаг харсдж
йилгьү чанъгьär босцхадж,
Ливанас болн Иорданияс церг-
сиг гаргьдж архмн гисн шид-
вр ООН-с гаргьулдж авч чади-
хав. Империализм, колониали-
зм энүнд чигн аргьнь тасрад
зогхс, хäрдж цухрх зөвтä болв.
Американск болн английск им-
периалистнр күслиннь амтинь
авлго гарч арлх зөвтä бол-
хав (Альх ташлгьн). Эдн олн-
амтнä нүднд, түрүн болдж ар-
абск олн-амтнä нүднд, даки
худлан илдгцхäv.

Öбрхн Востокд түүмрин гал-
күтц унтрад уга бääтл амери-
канднр дääнä галиг талин газ-

рт оч үлäцхäv, эннь эднä урднь
цергән буулгьсн Тайвань арл
болв. Американск генералмуд,
Китдин Олн-амтнä Республик
тал дävрлгь кех, Китдин кезä-
нк хуучна балгьсудинь атомн
бомбсар хамхлдж-күүчдж хайх
болдж ääлгьснь, Китдин олн-
амтиг улм батар ницүлдж нег-
дүлв, политическ алдр ик öрг-
мдж гаргьв, эдн эврәннь орн-
нутгин болн бийсиннь газдин
үлмä угагьär бääхиг харсхдан
болн империалистнрин болн эд-
нä сонъгчнрин гарт бääх Кит-
дин газриг сулдхдж авхдан
белн бääцхэхән үзүлцхäv.
(Альх ташлгьн).

Советск Союз Китдин Олн-
амтнä Республикиг дөнъндж
йилгьү кевär босв, СССР-н
Министрмүдин Советин Ахлач
Н. С. Хрушев президент Эйзен-
хауэрт илгäsн бичгт, Китдин
Олн-амтнä Республик тал дäv-
рлгь кесн Советск Союз тал
дävрлгь кесн болдж хäläгдхмн
гидж герчлгдсн. (Альх ташл-
гьн). Иигдж герчлгьн уйагь-
сн алдрсн американск генерал-
мудин болн политикүдин халун
толгьа деер ушадар китн ус
асхсн мет болсн. КНР төвк-
нүн бääхдән дурта политик
бäрсн учрар Тайвана эргнд тү-
үмр шатлгьгиг гетлгдж болв,
болсн бийнь американск дääч-
нр ода бийнь Китдин орн-нут-
гин тенъгс көвäd дääнä галар
дайла бääцхәнä.

Нарт делкән жандарм бол-
хар седäд, нарт делкäg эздж
авхар седäд бий деерән үүл
авч, орчлнб-делкән альднь бол-
лв чигн дääнä түүмр шатах
ääмшг гаргьад йовдг америка-
ск империализм шинäs даки
илдкгдв. Болв эн альд болв
чигн делгү төвкнүн бääхдән
дурта олн-амтнä төмр мет бат
хаацла харгьджана, эдн деер-
мчлгьгиг таслдж, төвкнүн бääл-
гьгиг батлхдан ик күчтägьän
үзүлцхәнä. Деермчнрин гар-
гьад йовдг тоот диврннь ма-
нас саг-сергт болдган урдк-урд-
касн давугьär öдлүллгь, орн-
нутгин харслтиг батлгь. Ок-
тябрьск революцион күчврннь
нääлтä харсгч олн-амтнä Со-
ветск цергиг чанъгьалгь нек-
джәнä.

«Чидлäs иштä» болн «лääнä
мбткä дер» торгьлж кехмн
гидж зерг Даллесин, му нер
зүүсн политикнь ода хуурч
йовнä. «Бärдж зогсахмн», «уга
кедж хайхмн», «бүслдж авх-
мн», «сулдхкмн» гисн тиим
олн нертä доктринс, США-н
деермчнр äмтс тоолврн ге-
есинь болн авантюризм гар-
гьджажинь герчлжәнä. Эн
политикнь талин орн-нутгудин
олн-амтнд дурго болгдсн де-
ерән, США-г бийинь союзни-
күдлä цуугулсн деерән, нам
цур американск олн-амтн ду-
нд чигн бурушулгь гаргьджа-
на.

США-н общественн болн
политическ кесг уулдäчнр
тер политикин öмнäs илär бу-
рушадж келцхәнä. Сенатор
Фулбрайт, США-н политикин
авантюризмн тускар келхлä-

рн, США-д, хälсн дотр мет ку-
унä нүднд эс үзгдлгär хамх-
рлж-эвдрлгьн болджана» гидж
бичджәнä. Тиим тоолврта уг-
муд келдгинь США-д олар
соньсдж болхмн, тиигдж альд
болв чигн келцхәнä. Амери-
канск промышленникүдин не-
гнь, эн джил Советск Союзд
ирäd одсн, Сайрус Игон, ур-
днь чигн кесг дакдж чикär
келдг бääсн, ода иигдж бич-
джәнä: «Куунджäh угинь
талдан кен соньсджажинь
үзхин кергт мел хулмлзад,
ардан äмтн хäläдг орн-нутг
болхла, тернь зуг Соединенн
Штате. Нам цур конгрессменс
дунд бääх, Даллесиг йоста
муньхг кун гидж тоолдг ул-
син бийнь терүгән келхдән
ääцхәнä. Полицейск государ-
ств гисн юмиг зуг бидн гар-
гьвдн» Госдепартаментин би-
йднь чигн, суулин цагин уул-
дврн тускар госдепартаментд
ирсн бичгүдин 85 процентнь
Даллесин политик бурушадж-
ана гидж бичцхäsинь илдкдж
келх улс гарснь ик соньмдж-
та.

Сунъгьврн ашинь Даллес
Эйзенхауэр хойрин политик-
иг эс иткджäh йовдл гидж
бас тоолх кергтä, болв диил-
гдсн республиканцир болн
сунъгьврт диилсн демократс
болв чигн зугл американск бая-
чудин фракцнь болджана.
Сунъгьврт нертä капиталистн-
р — даджрачнр — Рокфеллер
болн Гарриман хойрин хоорнд
болсн «ноолдан» ик шууга татв.
Тегäd Америкд урдк метärн,
кенд доллар ик бääснь диилв,
энүнä а ш д н ь Рокфеллер
«Нью-Йорк балгьсна күч-кө-
лсч äмтнä күцлтинь медулдж
чадх кун болдж» гарсна нер
зууджәнä.

Уурмүд! Советск Союз, га-
задин үлмä угагьär эврәннь,
чидл-күчär делгрлтин зөвөн
бärхин төлө ноолдж йовх
цуг олн-амтилä ухан-сөдлгьн
негн, колониальн даджрлгьна
архланас сулдсн олн-амтнд эв-
рәннь политическ болн эконо-
мическ чидлän батлхднь нөкд
күргхдән белн.

Одгä цагин колониализм
ямаран чигн шинрүлчксн янз
зуудж гардг болв чигн, теру-
нär унбг-утхнь хуврлтан уга-
гьär улднä—тернь үлмäd күт-
цдән болн күтидән бишär бääх
орн-нутгудиг шарклулдж да-
джрлгьн болджана. Экономич-
еск күчнь сул орн-нутгуд
США-лä болн Западн талин
зärm орн-нутгудла кеджäh
гүүлгән хасгдв, валютн көр-
нзгнь хурдар чилджәнä, тед-
ниг йоста кевär тонллгьн бо-
лджана, теднäs шулдж авдг
сырьен уннь багьргднä, тед-
нд хулдг эд-таврн уннь нег
кевтән бääнä, нам хärнь улм
öдлнä. ООН-а тоогьär бол-
хла, тиим күчнь сул орн-
нутгуд сырьен уннь багьргн
ашдн 1957 джилд 3 милли-
ард доллар гаруд ундж, эн
джил болхла терунäs чигн
ик. Экономическ күчнь сул
(Чилгьн 4-ч халхд).

АЛДР ОКТЯБРЬСК СОЦИАЛИСТИЧЕСК РЕВОЛЮЦИН 41-ч ӨӨН

1958 джиллин ноябрин 6-д Московск Советин байрин хург деер
үр А. И. Микояна кесн доклад

(Чилгчнь).

орн-нутгудт запади держав-син кургдях „дбнчнь“ тедн авчак олзин кемтрхн болджана, империалистическ монополистрин тер олн-амтиг даджрад авснас теднд хару гууль гуульгнд бгчх м е т юмн. Улгурнь келхд, август сард США арабск орн-нутгудт, тедн кемрлжн Обрхн Востокд „ууман гарчакхиг“ уурулхиг американск зааврар кех збв учрасн цагт 100 сай доллар бгх болдж кель. США-н тийгд „далархлгнь“ дунг-цулм дунгя талдан улгур олдж чадшго, юнгад гихля, американск нефтяной компаньсин зуг джил болгн Обрхн Востокд авчак олзнь миллиард доллар даву болджана.

Не тегд энунд, Америкин тускар, капиталистическ талдан орн-нутгудла энунд залгылдана тускар Ленин келсн угиг юнгад эс келх билэ, эн угмуд мел эндр келсн метлм: „Америк кучта, ода энунд цугтан орт, цугтагыннь тонджах, тонхларн саяхн эвинь олдж тонджах Америкин улмад цугтан баацхана, энуг улм икар гаялчхана“. (31-ч том, 419-ч халх).

Уурмуд! Олн-зусн обществени тосхлтта государствени-ниинчньгу зерг-тегш баалгннь ленинск барц-авц улм икар чинрлгдд йовна. Орчлнчд батта ни-товкнучурачд эрхн кергтэ баадлинь бурдадж, товкнун баадл-джиргъл эвдгч даанур орхиг боохин тблэ Советск правительств цугтагыннь кенэ. Зер-зевиг агслгньнас гаргългьна хооран саг уга, эрхн тормуд хагълхн тблэ Советск Союз эн джилд чиги эрхн чинртэ кесг шин кучлгь кесмн. Эн тор ООН-д эклж куундгх цагт, Западн орн-нутгудин элчнр мана селвгиг „кергарн“, „ил кблмшарн“ иткулхиг маднас некля. Тийгд чиги энунд дуту-дунд уга билэ, болв зер-зевиг агслгньнас кен гаргълхар седдяхиг, агслгньнас гаргългьна туск зугл угмудар халчлад энунд кен саалтг болджахиг делгудан хама болв чиги кергудас, ил кблмшас лавта медцхав.

Советск Союз туслнь бий тустан 1955 джилас авн эвранный зертэ-зевтэ кучн-чидлан 2 сай 140 мингын куунд хасад талдан государствени газрин агбуд баасн базмудан уурулад, даанэ эвранный бюджетан джил болгн хасад йовна. Зергчнр капиталистр, тана кергтн хамав? — гиж сурх збвтэвдн.

Советск правительств зер-зевиг агслгньнас гаргългьнар куцгдм букл комплекс селвг оруула.

Бидн делгудан зер-зевиг агслгньнас гаргългьнд белнан чиги (эннь цугтагьнасн сан болх билэ, болв энунд Западн орн-нутгуд белн болад уга

болх баадлэ), агслгньнас ишкдл-ишкдлар джисад гархиг куцад керг-уулдврн зарминь куцад белнан чиги даки лавлж иткуллэвдн. Бидн цугтагьнасн турун болдж ядерн селм сбрлгь ууруллгьна туск збвшл кегьад, дакад терунэ хбдннь ядерн селмиг буклднь ууруллгь куцхяр седлэвдн.

Болв зер-зевиг агслгньнас гаргългьна туск хоосн куундврт орлцдж чадшогьан цугтаднь сонхсхдж бидн герчлэвдн. Зер-зевиг агслгньнас гаргългьна торин эргнд кегдэд цугтад сава алдрулсн Западн орн-нутгудин хоосн сахнлдан, керсу купчнр хамдан хаш кегьад, тус-тустан куунэ хбв-идхяр седлэвдн олна хаяснд атх тутргь кесн бнзг гаргьчкад, хаяснэс хоосн ус утхдж авад, му биш хаш болсн баадл гаргългьна туск цейлонск тууль болдж медгднэ. (Альх ташлдан). Тийм эв-аргьар Западн орн-нутгуд зер-зевиг агслгньнас йосар гаргългьгиг агслгньнас гаргългьна туск куундгьгар сольхар седнэ. Советск Союз, олна ухан-седвариг тийм кевар меклгьнд кезад чиги оршго. (Альх ташлдан).

Ядерн селм сбрлгьгиг ууруллгьна тускар Женевд эклсн гурвн орн-нутгудин элчнрин хург диилвртэгарь кегдхн тблэд бидн эвранный халхас цугтагыннь кеджанэвдн. Энунд диилврн унлгьнь зугл негхн болх збвтэ: селм сбрлгьгиг дангьгнд уурулх збвшл кех цаг ирчксмн. Зугл энуг диилвр гиж нерадлж болхмн, эн хург олн-амтнэ иткмджин хангьгалгьна темдгнь—зугл эн болхмн. (Альх ташлдан).

Делкан чинвриг темдгтэгарь сулдуллгь куцхн эрхд Советск правительств государствени гардгч уулдачнрин хург хурахмн гиж селвг бгснэс нааран джил шаху болв. Тийм хург хуралгьна туск делкан олна санан-седкл легд ик билэ, тийм кемлан баагья чиги баанэ, тегд эн учрар США н, Англин болн Францин гардгч улс хург хуралгьна бмнэс илар босдж чадшго баасмн. Эн учрар эдн, хооран саалгьна болн унлжаруллгьна эвранный йирин авцан орулад, хургн куундврн торт турун болдж Восточн Европин орн-нутгудин баадлин туск мет, тийм мел зеткртэ тормуд орулхиг нексмн. Энунэс кблтэ, тергн баасн ормдан ода куртл баагья баанэ.

Советск Союзта иньгллгьнэ залгьда бардл. кергин болн политическ халхин хамилтта дангьгн делгрлдж бргдлдж йовх орн-нутгудин зерглан джил ирвас бсэд йовна.

Иньгллгьнэ болн хамцдж уулдлгьнэ баадл зугл Советск Союз болн социалистическ лагерин талдан орн-нутгуд хорнд баадж батрх дееран,

нарт делкан олн-зусн тувар бааршлсн социалистическ биш кесг орн-нутгудла бас баадж батрджана. Эн керг цугтан сан бишар йовдгнь мана гем биш, кесг орн-нутгудла кегдх мана залгьлдан сан болхан кулалжана.

Советск Союз цуг орн-нутгудла экономическ болн культури залгьда делгрлгьгиг, хамцлдана болн иньгллгьнэ баадл бурдлгьнэ эрхн болн унн хаалгьнь гиж тоолад, эн залгьлда делгрлхн тблэ кучлгьнэ сулхяр угадгьар тавджалэ, тавэ чиги баанэ. Делкан экономическ халх хамцдж уулдлгьгиг делгрлгьнд тер тоод гуулганэ, научн ухан серлан сольцлгьна халх, техническ прогрессин халх делгрлгьнд дбн-тусан кургхн тблэ Советск Союз чилд-аргьан нблго цугтагыннь кенэ.

Тийм татас социалистическ цуг орн-нутгуд чиги барцхана. Эннь адгьлдан социалистическ орн-нутгудин газад гуулганэ эргчнь, 1950 джилд 39 миллиард арслнь, эс гиж цуг делкан гуулганэ 8 процентнь болснас узгьлджана. 1957 джилд болхла, 100 миллиард арслньд бдрдэд цуг делкан гуулганэ эргчн 10 гар процентнь болсн.

Нарт делкэд куч-кблснэ хувагдлгьн, гуудулгьн хоор хоордан залгьлдата аньгс делгрлгьнэ, кооперац чангьгалгьна болн промышленн продукц гаргългьгиг шишлнь-дрлгьнэ зурас збвшлгьн халагьлджях социалистическ орн-нутгуд хоорндк экономическ халх хамцдж уулдлгьнэ шин, улм бблм девсньгиг, экономическ тормуд збвчлж куундсн социалистическ орн-нутгудин коммунистическ болн кблмшч партьсин элчнрин майск хург эн джилд эклсн.

Культурин, науки болн техникин, эрдм-сургуулин, эрул-менд харлгьна, туризмн халхд Советск Союзин делкан залгьлдан бргар делгрв. Сул джилмудин эргцл Советск Союзур, урдкасн йилгьанэ газдин орудас кесг зун мингын кун ирджав, кесг советск улс талдан орн-нутгудт бас одал ирчхав.

Хоор-хоордан иигдж йовлдлгьн амтс бдрдхад, ни-товкнунэ тблэ ноолдх эднэ санан-седкл батлад, Советск Союзин туск унн гархана. Улгурнь, одахн манур Тайландин парламентин гиичнр ирчхала. Торскнурн хардж олчкэд эдн пресс-конференд иигдж герчлв: „Арасн бмнэс збрулгдсн цуг пропаганд экнэс авн сул куртлан худл, ода Арасэ унлдан ямараниг эдн меднэ“ (Альх ташлдан).

Чайковскийн нертэ московск конкурст ирсн американск пианист Ван Клибернэ диилврн олн меднэ. Кемрджан зерг Даллес, эгл американск

куунэ седкл-ухаг, Клиберн боли талдан кесг американчнрин узулсиг политикдан орулдж куцг болхла, СССР болн США хоорндк халац, эндр бдр бааснлэ адл, тийм болх билу?

Музыкантрин болн актер-мудин, кинон болн спортсменэ уулдачнрин, бичачнрин болн ученн улсин, художникудин болн багшнрин йовдан олн-амтсин иньгллгьгиг батлгьнд улм ик чинрзуугьад йовна. Адгьдхтан газдин орудар бгсн советск балетин гастролн диилврмудин тускар санцхалтн. „Ташкентин дух“ неринь гаргьсн Азин болн Африкин орн-нутгудин бичачнрин конференцин диилврн прогрессивн чинриг давулдж унлхд кучр.

Советск Союзд газдин орудин эрдм-сургуулин кесг кблчнр ирдж гарцхала. Манад олн-амтнэ эрдм-сургууль делгрлгьнэ туск унн элн келчхав. Американск делегац толгьалдж йовсн США-н эрдм-сургуулин управленэ гарлач Дертик иигдж герчлв: „СССР, государств болад эрдм-сургуулиг келн-амтнэ прогресс гигьад энунд ямаран кемджатэ-гьгар бийн нерадсиг бидн нам санандан тоолдж меджасн угавдн...“ 10 американск багшнр узсн юмсарн сергэд ирчхав.

Советск Союз культури болн научн сольцлдана тормудар газдин орудла 90 збвшл кесмн, эднэ икнн хойраннь олз-оршд сайнэ кучагьлджана.

Болв унннь келхлэ, Англид гарсн мет талдан чиги улгур баанэ. Энунд турулд збвшл кех збван бгчкэд дакад терунэ хбдннь збвшл келгьгиг таслхн тблэ олн-зусн ааль гаргьсн, болв эннь, Советск Союзта барх залгьлагьан сайрулхн саягьин эс хаядг бдгэд баах Англин консервативн правительствин цуг халациг узулдях баадлэ. Улгуринь келхд, Англин премьер Макмиллан хойр долан хонг хооран Лондонск университетд босдж уг келхларн, культури залгьлдаг СССР-н бмнэс харшлтин уулдвр кехин тблэ олзлхд дуудсн. Тийм дуудвр шин биш, тегд ода Макмиллан ик кезанэ андрсн антисоветск донкихотсин нердин тускар санджах баадлэ.

Гиичлугь урлгьнас генткн зулхадг эздуд юугьар гардвр кеджяхинь медж бблшго, мел алнь болх иим фактс чиги баанэ: „банкетд болн Чикагин зоосадт мана делегатсиг эс оруулгьн, концерт тавхд эртэр збвшлгдсн США-н балгьслар пианистин концертэс зулгьн, эс гиж Италий, „христианск демократизмин“ шин гарц узулд, Европ тбгьлдлж йовх советск 850 туристр ирлгьгиг хооран цоклгьн—ним йовдлмуд тода бийнь хар-

гьна, ямаран чиги кунькл кун, энунэс ямаран олзтагьан йилгьджд медж чадшго.

Брюссельд букл брал джилдан харгьлдана болн кундс узуллгьнэ агьуд хуврсн делкан гаяхул ик гилг чинр зуув. Советск павильонд 30 гар сай кун ирсиг келхлэ, герунэ чинр медгьлджана. Энунэ тускар бельгийск нег газет ииглж бичлэ: „Энунэс авлгч-илвин чидл гарчак болдж медгьнэ“. Советск Союз 520 гар морэ болн медаль авсн.

Ирсн кесг улс болн бармуд Советск Союзин тургн ббллтиг темдгьларн, мана орн-нутгт уг дангьгн кергар батлгьдгиг лавлдж келдгнь ончта. Мана куцлтс узуллгьнэ тускар эн джилин июлин 21-д „Ле пейль“ гилд бельгийск газет сайнэ бичлэ: „Эн баашнь (эннь гаяхулд баах СССР-н павильон болджана) Деед советин сессийд келсн Хрущевин угин дуртэ. Эн, СССР-н хамгин олн-зусн халхин лгьнэ сан делгрлтин тускар келнэ“ (Альх ташлдан).

Орн-нутгудин олн-амтс хоорндк хамцлдан болн залгьлдан нег-неган медлгьгиг батлад, ни-товкнун баалгьнэ кергт церглнэ. Кесг мингын кун Советсин орн-нутгн куцлтслэ таньллад, мана „диилврмудин тускар бийсн Торскндан келдэ, мана иньгудин тоог холвна.

Уурмуд, советск улс болн газдин мана иньгуд, КПСС XXI хург СССР-т коммунистическ тосхлтин шин девснь селкэд, мана олн-амтнэ уудгч кучтэ шунлтиг гаргьхднь батта кевар идджана.

Кумн-амтн коммунизмин хаалгьар йовлгьгиг зогсадж чадх чидл делкэд уга, мана керг диилгдшго. Делкан агьун кучн-чидлин дунгьчнь мбн-кинд, хару угагьар сог ти-змд тустагьар сольгдсн. (Уданар альх ташлдан)

Алдр Октябрьск социалистическ революцин диилгдшго Ленинск туг менд болтха! (Альх ташлдан).

Мана диилврмудин зальта омгшач болн кунькл бурдлагьач—Советск Союзин Коммунистическ парть менд болтха! (Уданар альх ташлдан).

Коммунизм тосхлгьна герлтэ хаалгьд Советск Союзин олн-амтн цецкартхэ! (Уданар альх ташлдан).

Делкан цуг олн келн-амтнлэ мана иньгллгьн ба ха! (Уданар альх ташлдан)